

Inhoudsopgave

I	Een onderzoeksmodel voor praktijkgericht juridisch onderzoek	23
1.1	Inleiding	23
1.2	Begripsbepalingen	24
1.2.1	Onderzoek	25
1.2.2	Praktijkgericht onderzoek	26
1.2.3	Juridisch onderzoek	26
1.2.4	Praktijk: beroepspraktijk, rechtspraktijk, handelingspraktijk	28
1.3	Twee typen vraagstelling	28
1.3.1	De 'Mag dat?'-vraagstelling	29
1.3.2	De 'Werkt dit?'-vraagstelling	32
1.4	Een onderzoeksmodel voor een praktijkgericht juridisch onderzoek	34
1.4.1	Afbakening van het terrein van praktijkgericht juridisch onderzoek	35
1.4.2	Onderzoek van het recht en onderzoek van de praktijk	36
1.4.3	De invloed van de vraagstelling op de onderzoeksvolgorde	38
1.4.4	Het belang van argumenteren in een praktijkgericht juridisch onderzoek	40
1.4.5	Een onderzoeksmodel voor een praktijkgericht juridisch onderzoek	41
1.5	Onderzoeksdoelen	41
1.5.1	Vier kennisdoelen	42
1.5.2	De doelstelling van het onderzoek	43
1.5.3	Beroepsproducten	43
1.6	Onderzoeksstrategieën, bronnen en methoden	44
1.6.1	Keuzemogelijkheden	44
1.6.2	Verantwoording van de keuzes	45
1.7	De onafhankelijkheid van de onderzoeker	46

1.8	De activiteiten van een onderzoeker	47
1.9	Opbouw van het boek	49
2	De voorbereiding: oriëntatie	51
2.1	Inleiding	51
2.2	Oriëntatie op de opdracht	53
2.2.1	De inhoud van de opdracht	53
2.2.2	De agenda van de opdrachtgever	55
2.2.3	De randvoorwaarden	55
2.3	Oriëntatie op het onderzoeksonderwerp	56
2.3.1	De aanleiding voor het onderzoek: een handelingsprobleem	57
2.3.2	De kern van het onderzoek: een kennisprobleem	58
2.3.3	Onderzoekseenheden	59
2.3.4	De kennisgebieden: recht en praktijk	60
2.3.5	Kennisdoelen	61
2.3.6	Praktische relevantie	61
2.3.7	Beroepsproduct	62
2.4	Eisen aan een onderzoeksonderwerp	62
2.5	Hoe zou je de oriëntatie aan kunnen pakken?	63
2.5.1	Vooronderzoek	63
2.5.2	Logboek	65
2.5.3	Tips & trucs voor het eerste gesprek met de opdrachtgever	65
2.5.4	Werkwijze als je nog geen idee hebt voor een onderwerp	66
2.5.5	Werkwijze bij de afbakening van een onderzoeks- onderwerp	67
2.5.6	Denken in hypothetische oplossingen	67
3	De voorbereiding: onderzoeksformulering	69
3.1	Inleiding	69
3.2	Vier functies van de onderzoeksformulering	70
3.3	Het dynamisch karakter van de onderzoeksformulering	72
3.4	Probleembeschrijving, centrale vraag, doelstelling	72
3.4.1	Probleembeschrijving	73
3.4.2	Centrale vraag	74
3.4.3	Doelstelling	78
3.5	Hoe zou je de onderzoeksformulering aan kunnen pakken?	79

3.5.1	Gun jezelf de tijd voor een goede onderzoeksformulering	79
3.5.2	Topische vragen voor de probleembeschrijving	80
3.5.3	Een actorenmodel als hulpmiddel voor de probleembeschrijving	80
3.5.4	Cirkelen rond een vraag	81
3.5.5	Werk vanuit de deelvragen naar een centrale vraag	82
3.5.6	Formule voor de onderzoeksformulering	82
3.5.7	Ga in gesprek met opdrachtgever en begeleiders	83
3.5.8	Maak een mindmap van de onderzoeksformulering	84
4	De voorbereiding: onderzoeksopzet en onderzoeksplan	87
4.1	Inleiding	87
4.2	Deelvragen	88
4.2.1	Kenmerken van de deelvragen	88
4.2.2	Functies van de deelvragen	91
4.2.3	Criteria voor goede deelvragen	92
4.3	Hoe zou je aan goede deelvragen kunnen komen?	93
4.3.1	Van onderop of van bovenaf	94
4.3.2	De methode van de uiteenrafeling van kernbegrippen	94
4.3.3	De methode van de ondersteunende kennissoorten	97
4.3.4	De wijze van formuleren van de deelvragen	100
4.3.5	Een extra voorbeeld van een verzameling deelvragen	101
4.4	Onderzoeksstrategieën	103
4.4.1	Rechtsbronnen- en literatuuronderzoek	104
4.4.2	Kwantitatief en kwalitatief onderzoek	105
4.4.3	Casestudy	106
4.4.4	Survey	107
4.4.5	Veldonderzoek	107
4.4.6	De keuze voor een strategie	108
4.5	Bronnen	109
4.5.1	Rechtsbronnen	109
4.5.2	Literatuur	110
4.5.3	Documenten	111
4.5.4	Personen of groepen van personen	111

	4.5.5	Media	112
	4.5.6	Fysieke objecten	113
	4.5.7	Werken met bronnen in het onderzoeksplan	113
4.6		Methoden	114
	4.6.1	Inhoudsanalyse	114
	4.6.2	Interview	115
	4.6.3	Enquête	116
	4.6.4	Observatie	116
	4.6.5	Werken met methoden in het onderzoeksplan	118
	4.6.6	Overzicht van onderzoeksstrategieën, bronnen en methoden	118
4.7		Verantwoording	119
4.8		Planning	120
4.9		Literatuurlijst	121
4.10		Opstellen van een onderzoeksplan	122
	4.10.1	Functies van een onderzoeksplan	122
	4.10.2	De opbouw van een onderzoeksplan	123
	4.10.3	Eisen aan een onderzoeksplan	124
4.11		Hoe zou je het opstellen van een onderzoeksplan aan kunnen pakken?	125
	4.11.1	Beschrijf de bronnen en methoden per deelvraag en wees daarbij zo concreet mogelijk	125
	4.11.2	Verantwoord de bronnen en methoden	126
	4.11.3	Controleer je onderzoeksplan aan de hand van een checklist	126
	4.11.4	Verschillen tussen onderzoeksplan en onderzoeksrapport	128
5		De uitvoering: onderzoek van het recht	129
5.1		Inleiding	129
5.2		Nut en noodzaak van een onderzoek van het recht	130
5.3		Bronnen	134
	5.3.1	Een vergelijking van rechtsbronnen en literatuur	135
	5.3.2	Belangrijke publicatievormen	136
5.4		De gereedschapskist van de jurist	139
	5.4.1	Rechtsvinding	139
	5.4.2	Taalkundige betekenis	141
	5.4.3	Bedoeling van de wetgever	142
	5.4.4	Systeem van het recht	142
	5.4.5	Analogie en a-contrarioredening	143

5.4.6	Beginselen en fundamentele rechtswaarden	144
5.4.7	Doel en strekking van de regeling	145
5.4.8	Rechtsvergelijking	145
5.4.9	Het gebruik van de gereedschapskist	146
5.5	Eisen aan antwoorden op vragen over het recht	147
5.5.1	Controleerbaar	147
5.5.2	Vakkundig	148
5.5.3	Logisch	149
5.5.4	Valide	149
5.5.5	Betrouwbaar	149
5.5.6	Adequaat	150
5.5.7	Een overzicht van de eisen aan een onderzoek van het recht	151
5.6	Hoe zou je het onderzoek van het recht aan kunnen pakken?	151
5.6.1	Drie opmerkingen vooraf	152
5.6.2	Zoekstrategieën	153
5.6.3	Zoekplan	156
5.6.4	Zoekverslag	157
5.6.5	Selecteren van relevante jurisprudentie en literatuur	158
5.6.6	Beoordelen van de kwaliteit van de bronnen	159
5.6.7	Bewaren en ordenen van informatie	160
5.6.8	Verwerken van gegevens	161
5.6.9	De inhoudsanalyse van juridische teksten: drie tactieken	164
5.6.10	De eerste tactiek: lezen in drie rondes	164
5.6.11	De tweede tactiek: vraagschema's voor juridische teksten gebruiken	167
5.6.12	De derde tactiek: uiteenrafelen van de tekst met behulp van de gereedschapskist	170
5.6.13	Beantwoorden van de deelvragen over het recht	171
6	De uitvoering: onderzoek van de praktijk	173
6.1	Inleiding	173
6.2	Nut en noodzaak van een onderzoek van de praktijk	174
6.3	Empirisch onderzoek naar de werking van het recht in de praktijk	177
6.3.1	Een ruim rechtsbegrip	177
6.3.2	Werking van het recht in de praktijk	178

	6.3.3	Empirisch onderzoek	179
	6.3.4	Jurisprudentieonderzoek	181
	6.3.5	Open vragen	182
6.4		Dataverzameling	184
	6.4.1	Zelf gegevens verzamelen	184
	6.4.2	Bestaand materiaal gebruiken	185
6.5		Eisen aan een onderzoek van de praktijk	186
	6.5.1	Controleerbaar	186
	6.5.2	Vakkundig	187
	6.5.3	Logisch	188
	6.5.4	Valide	188
	6.5.5	Betrouwbaar	189
	6.5.6	Adequaat	189
	6.5.7	Een overzicht van de eisen en mogelijke fouten	190
6.6		Hoe zou je het onderzoek van de praktijk aan kunnen pakken?	190
	6.6.1	De functie van het onderzoek van de praktijk vaststellen via het claimwoord	191
	6.6.2	De onderzoeksstrategie en methoden bepalen via een gedachte-experiment	192
	6.6.3	Overleggen met de opdrachtgever over de opzet en het draagvlak van het onderzoek	194
	6.6.4	De kans op valide onderzoeksgegevens verhogen	195
	6.6.5	Items voor een onderzoeksinterview, observatieonderzoek, vragenlijst en documentenonderzoek ontwikkelen	195
	6.6.6	Onderzoeksinterview	198
	6.6.7	Observatieonderzoek	205
	6.6.8	Vragenlijstonderzoek	210
	6.6.9	Focusgroepinterview	211
	6.6.10	Documentenonderzoek	212
	6.6.11	Analyseren van de gegevens	213
	6.6.12	Hulpmiddel bij het analyseren: uiteenrafelen en integreren	215
	6.6.13	Hulpmiddel bij het analyseren: de matrix	217
	6.6.14	Hulpmiddel bij het analyseren: de mindmap	219
	6.6.15	Hulpmiddel bij het analyseren: diagrammen	221
	6.6.16	Beantwoorden van de deelvragen over de praktijk	222

7	De uitvoering: argumenteren en concluderen	227
7.1	Inleiding	227
7.2	Nut en noodzaak van argumenteren en concluderen	228
7.3	Kenmerken van argumenteren en concluderen	230
	7.3.1 Rechtaardigen van de conclusie	230
	7.3.2 Moment en wijze van concluderen	233
	7.3.3 Een juridisch betoog met pro- en contra-argumenten	234
7.4	Eisen aan argumenteren	234
	7.4.1 Controleerbaar	235
	7.4.2 Vakkundig	235
	7.4.3 Logisch	236
	7.4.4 Valide	236
	7.4.5 Betrouwbaar	237
	7.4.6 Adequaat	237
	7.4.7 Een overzicht van de eisen aan argumenteren	237
7.5	Hoe zou je het argumenteren en concluderen aan kunnen pakken?	238
	7.5.1 De centrale vraag ombouwen tot een stelling	240
	7.5.2 Inventariseren van argumenten	241
	7.5.3 Ordenen van argumenten	242
	7.5.4 Beoordelen van argumenten en argumentaties	246
	7.5.5 Argumenten met elkaar confronteren	249
	7.5.6 Afwegen van argumenten	250
	7.5.7 Concluderen	250
	7.5.8 Opbouwen van een argumentatie	251
8	Schrijven van een onderzoeksrapport	253
8.1	Inleiding	253
8.2	Nut en noodzaak van een onderzoeksrapport	254
8.3	Het karakter van een PJO-rapport	256
	8.3.1 Verschil tussen een onderzoeksrapport en andere beroepsproducten	256
	8.3.2 Betogend karakter van een PJO-rapport	257
8.4	Structuur van een PJO-rapport	258
	8.4.1 Zandloper	258
	8.4.2 Inleiding	259
	8.4.3 Verantwoording van de bronnen en methoden	260
	8.4.4 Conclusies en aanbevelingen/discussie/evaluatie	262
	8.4.5 Middenstuk van een PJO-rapport	265

	8.4.6	Bijlagen	268
	8.4.7	Samenvatting	268
8.5		Eisen aan een goed PJO-rapport	269
	8.5.1	Doelgerichtheid	269
	8.5.2	Adequate inhoud	270
	8.5.3	Passende vormgeving	270
	8.5.4	Nette verzorging	271
	8.5.5	Correct taalgebruik	271
	8.5.6	Een overzicht van de eisen voor een PJO-rapport	272
8.6		Hoe zou je het schrijven van een onderzoeksrapport aan kunnen pakken?	272
	8.6.1	Neem de tijd voor het schrijven	273
	8.6.2	Schrijf iedere dag	273
	8.6.3	Een sterke schrijfstrategie	274
	8.6.4	Oriënteren op het schrijven	275
	8.6.5	Een bouwplan maken	277
	8.6.6	De eerste versie schrijven	281
	8.6.7	De eerste versie reviseren	284
	8.6.8	Revisie van de inhoud	284
	8.6.9	Revisie van de stijl	287
	8.6.10	Revisie van de uiterlijke verzorging	289
	8.6.11	Brongebruik, citeren, parafraseren, samenvatten en plagiaat	292
8.7		Hoe zou je het herkansen van een onderzoek aan kunnen pakken?	294
9		Juridische beroepsproducten	299
9.1		Inleiding	299
9.2		Funcities en typen van beroepsproducten in de juridische beroepscontext	300
	9.2.1	Veranderingen in de juridische beroepscontext	301
	9.2.2	Funcities van juridische beroepsproducten in het kader van het afstuderen	303
	9.2.3	Typen juridische beroepsproducten	304
9.3		Stepping stones en valkuilen bij het maken van beroepsproducten	309
	9.3.1	Stepping stones	309
	9.3.2	Valkuilen bij het maken van beroepsproducten	318
9.4		Eisen aan beroepsproducten in de juridische beroepscontext	320
	9.4.1	Bruikbaarheid	320

9.4.2	Inhoud en vorm	321
9.4.3	Doelgerichtheid	321
9.4.4	Overzicht van de eisen aan het beroepsproduct	323
9.5	Hoe zou je het maken van beroepsproducten aan kunnen pakken?	323
9.5.1	Oriënteer je op de beroepscontext	323
9.5.2	Benoem het beroepsproduct, indien mogelijk, in je centrale vraag	324
9.5.3	Benoem het beroepsproduct in ieder geval in je doelstelling	325
9.5.4	Maak ook gebruik van kennis uit andere disciplines dan het recht	326
9.5.5	Bedenk een toetsingskader voor je beroepsproduct	328
9.5.6	Maak gebruik van stepping stones	329
9.5.7	Verslaglegging	329
9.5.8	Reflecteer op je werkwijze	330
10	Beoordelen van onderzoeksrapporten en beroepsproducten	331
10.1	Inleiding	331
10.2	Eisen aan een deskundige beoordeling	332
10.3	Te beoordelen aspecten in een PJO-rapport en een beroepsproduct	336
10.4	Handige lijstjes	338
10.4.1	Mogelijkheden en gevaren	338
10.4.2	Eisen aan een goed beoordelingsformulier	340
10.4.3	Werken met een beoordelingsschema met bijbehorende toelichting	341
10.5	Voorbeelden van twee beoordelingsschema's voor een PJO-rapport inclusief een uitgebreide toelichting	344
10.6	Beoordelingsschema voor een beroepsproduct	352
	Literatuurlijst	353
	Trefwoordenregister	359